

PEWNOŚĆ (135) *sb f*

e oraz o jasne.

sg *N* pewność (27). ◇ *G* pewności (53). ◇ *D* pewności (5). ◇ *A* pewność (30). ◇ *I* pewnością (6).
◇ *L* pewności (12). ◇ *pl* *G* pewności (1). ◇ *A* pewności (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) i XVIII w.

1. *Wiarygodność, prawdziwość* (62) : aby to było polłkiemu iążikowi iawno czo grekowie pirwey, po tim łacinnici fkricie napifali piłno fie około te⁸⁰ badaiąc y pewności dofwiatczaiącz. *GlabGad* A3v; *KromRozm III* B8v.

pewność czego (28): *RejPs* 84v; *KrowObr* 54; yż Łacinnicy od Grekow níftoryi fwych pewność biorą. *KwiatKsiąż* H2v; *RejAp* 194 marg; *RejPos* 221v marg; *BudNT przedm* d2v; Trzym przednieyfe rzeczy obaczył/ ktorými [Żydzi] wiary fwey podpierałi [...]. Naprzod/ Dawność obránia swoiego [...]: potym/ Zakomu im od Bogá dánego pewność. *CzechRozm* 67, 68, 133, 266; O byłny tey słodkości y pewności obietnic Chrzyftułowych [!] częłto ímákowáli *SkarŻyw* 127, 2, 102, 203, 271; *CzechEp* 108, 130, 237; *NiemObr* 67, 68, 177; *ReszPrz* 91; *WujNT* 188 marg, *Luc* 16 arg, 2. *Cor* 1 arg, 2. *Petr* 1 arg; *SarnStat* 428; Wiary náłzey pewność ná łłowie Bożym y ná świádecstwie kościelnym *SkarKaz* Oooo3b.

pewność czyja [w tym: *G* pron (1), pron poss (1)] (2): Wierzymy y wyznawamy wżyfłki Piłmá święte Prorockie y Apółtołkie [...] że íą prawdziwym łłowem Bożym/ á íż powážność y pewność fwoię nie od ludzi biorą *WujJudConf* 27v; *NiemObr* 177.

W połączeniach szeregowych (3): gdy fię pokázowác będzie [...] zacność/ powagá/ y pewność nie omyłáiąca nikogo łłowá Bożego *CzechEp* 108, 113; *ReszPrz* 91.

W charakterystycznych połączeniach: pewność dowodów, historyj, Kościoła, nauki (3), *obietnic(e)* (5), *Pisma* (6), *postanowienia słowa Bożego* (2), *umysłu swego, wiary* (3), *zakonu*.

Wyrażenie: »istotna pewność« (1): o ktorých tych rzeczy [stanowiących przedmiot geometrii] znáíomość roskófzna íeft/ y íftotną pęwność [!] zamyka w łobie. *KwiatKsiąż* I3v.

Szeregi: »istota a pewność« (1): Nechaybi yey m. yescze sama ssyebie panow vegierfkich pitala ktora yłtota a czo zapewnosc yey m. w tich nowich Contractach obieczywą *LibLeg* 11/41v.

»pewność i niepochybność« (1): ná náuce Mátki fwey Kościołá Rzymfkiego polegał/ y ftámtąd pewność y niepochybność náuki fwoiey brál. *SkarŻyw* 203.

»pewność i prawda« (1): Spráwuie fię/ [...] Záleciáiąc pewność y prawdę fwey náuki. *WujNT* 2. *Cor* 1 arg.

»pewność i uiszczenie« [szyk 1:1] (2): á ták obietnic swoich víłzczenie y pewność łługom swoim obiáwia. *SkarŻyw* 102, 2.

»waga i pewność« (1): gdyby nas był Nowy tełtáment Graecki w tey łzczyrości dołzedł/ íáko od Apółtołow íeft nápiłány: tedyby łłuznie był v wżyfłkich dáleko wíętfzey wagi y pewności/ á níżli Łácińłki *WujNT przedm* 10.

»pewność i wiadomość« (1): ktore [pisma] napifáne íą o pewności y wiadomości wiary świętey krześciójánłkiei *KrowObr* 54.

»zacność i pewność« (3): Iuż tedy za pomocą pánfką wezmę to przedsię/ czymbych zacność y pewność pílmá ś. okazać [...] mogł. *NiemObr* 68, 67, 177. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »dla pewności« (7):

~ Wyrażenie: »dla lepszej, dobrej pewności« [szyk 5:1] (5:1): *ZapWar* 1550 nr 2665; w ktorey [*Postylli M. Rej*] niczym nie állegował dla lepszey pewności iedno ftárym á nowym zakonem *RejZwierc* Aaa, 196v; *CzechRozm* 129v; dla pewnoszy [!] dobry y lepszy wiary dalismy to w kxęgy nasze w pífzacz *ZapKościar* 1583/39v; *SarnStat* 876.

Szereg: »dla wiary i pewności« (3): *ZapKościar* 1583/39v; A dla wiary y pewności tego wftyłtkiego [*pieczęć przycisnąć kazaliśmy*] *SarnStat* 428, 876. ~

»ku więtszej pewności« (2): A ku więtszey pewności vmyłtu śwego [...] to iefczce przydał: to czynicie ná moię pámiątkę. *CzechRozm* 266; *StryjKron* 155.

»na pewność« (1):

~ Szereg: »na świadectwo i pewność« (1): a nalepsse swiadcztwo y pewnoscz thedy Ich Mlcz. panowie obermanowie swe pyeczęczy raczyły przycisnąć. *ZapWar* 1550 nr 2665. ~

a. *Gwarancja, że coś zostanie właściwie zrealizowane* (11) : piękne obietnice wálze fą y wierzymy fłowom/ ále wždy lepiej to pewnością obwárować *BielKron* 108v.

Wyrażenie przyimkowe: »dla pewności« (10): *Mącz* 16d, 92a; Arrha – Świętoianskię, ządatek, dla pewnołczy. *Calep* 97b; kędy więc dla pewności y obwinionęgo człęká biorą zlobą ná roki opátrzni Prokuratorowie *SarnStat* 651.

~ dla pewności czego (1): Imperare obsides, Roskázác więznie ftáwić dla pewności trzymánia przymiérza. *Mącz* 380b.

Wyrażenie: »dla lepszej pewności« (5): á dla lepszey pewności oštáwił łobie Cefarz zamek y Komum áż do zupełney zapłáty. *BielKron* [206]v, 199v, 408v; A dla lepszey pewności/ pobierzem im dzieci. Tedy fie to łotrowłtwo/ dla nich nie rozłeci. *BielSat* L4v [*idem*] *BielSjem* 28. ~

b. *Prawdziwa wiadomość, informacja, wiedza* (6) : A to iefł tá pewność kthorą nam obiećác raczył zbáwiciel náłz/ iż z wámi będę áż do fkończenia fwiátá *RejPosWiecz*³ 98v; [áby pirwey połłał Synoná iáko połła śwego do Eneálzá y Antenorá/ áby fie od nich pewności wywiedzyał *HistTroj* K6].

pewność czego (5): *LibLeg* 10/68; áż fie trzeba z poganłkich Hiftorykow pewności lat tych doliczác *CzechRozm* 170; Iefli też chcefz wrocenia czekác Skárbkowego, Albo śmierci iego pewności nowiny *CiekPotr* 58. Cf Wyrażenie przyimkowe.

Wyrażenie przyimkowe: »dla pewności [czego]« (2): iż tá cnotá powfcięgliwość/ potrzebniefza była tey płci [*tj. białym głowom*]/ niż ktora ina/ dla pewności káždy śwego pothomłthwá *GórnDworz* T8v; *StryjKron* 416.

c. *To, że coś jest prawdziwe, niewątpliwe; w przen [czego]* (1) : gdyżeś fie iuż dofyć náłłuchał o pewności długu śwego/ iż gi záwždy nołiłz á vftáwicźnie ná łumnienu łwoim *RejPos* 248v.

2. *Silna wiara, przekonanie o prawdziwości; certitudo Mymer*¹, *Calep*, *Cn*; *firmitas, substantia Vulg*; *persuasio Modrz*; *constantia, fides Cn* (54) : *Mymer*¹ 33v; Prziąciela ci zemnie ná wieki nie máią/ Którzy w rzeczách niepewnych [*tj. bóstwach pogańskich*] pewności łzukáią. *KochPs* 42; *Calep* 184a; *WujNT* 552; Wiára nie łciąga fie ná pewność prywatną okrom obiáwienia *SkarKaz* Oooo3a.

pewność czego [= że coś na pewno będzie] (20): *KromRozm III* B7v; By był w Kościele Antykryłtowym prawdziwy Bog Oćiec y prawdziwy też Syn Boży ná którym łtoi żywoth wieczny byłoby też tám odpulźczenie [!] grzecho^m y pewność żywotá wiecznego. *GrzegRóżn* F3, D4, E, E2, E2v, E3, Fv; *RejPosWiecz*³ 99v; *ModrzBaz* 109; A Iełći wiará gruntem (*marg*) podłogą, pewnością. (–) rzeczy tych ktorych fię nádźiewamy *WujNT Hebr* 11/1, *2.Cor* 9/4, 11/17, s. 810, Aaaaaa4, Cccccc3v; O pewności te^{go} przyłźcia [*Chrystusa na sqd ostatni*] vchoway Boże z łłábą fię wiará połtáwić *SkarKaz* 1a, 203a, 205b. Cf »pewność wziąć«.

pewność czego [= że jest prawdziwe, że się ziści] (2): *RejPosWstaw* [110²]v; Pátrzył [...] ná rzeczy niewidome/ iáko ná ty ktore okiem widział/ y zwięłfzą ich pewnością nádzieie czekał. *SkarŻyw* 478.

pewność około czego (1): Więc nie dziw iż złodzieiá imáią/ bo lice przy niem ielt/ rzecz ktora vkázuie ná oko zły iego vczynek/ ále około náiechánia ná dom/ iż nie máłz tákiey pewności/ [...] przeto imáć fię takiego nie godzi/ áż przekonánego práwem. *GórnRozm* B4v.

pewność o czym (9): Pewność o pociechach wiernych vmárłych. *RejPos* Ooo3v *marg*; *CzechRozm* 164v; *WujNT* 430 *marg*, Aaaaaa4; *SkarKaz* 207a, Oooo2b, Oooo3a. Cf »pewność mieć«.

pewność w czym (4): Toż mowiem o S. Pietrze/ kiedy/ ktorego dnia/ roku/ godziny do Rzymá przyłzedł/ choćiabj w tjm dołtátecznej pewności nie było *SkarJedn* 99; *SkarKaz* 383b. Cf »pewność mieć«.

pewność czyja [*w tym: G sb* (3), *ai poss* (2)] (5): *CzechRozm* 164v; Lecz iż fię o wierze/ y pewności prawdziwego zboru páná Chriřtułowego/ w trzećiey części pińania tego/ [...] nie máło pińáło/ ná ten čás więcey przydávác niechcę. *NiemObr* 180; Pewność Haeretycka o grzechow odpulźczeniu niepewna. *WujNT* 430 *marg*, 369, Aaaaaa4.

pewność o kim, ze zdaniem przydawkowym orzekającym (1): Tákże j o trzech krolách/ kiedy y ktorego roku do Bethleem przyłzli/ pewności żadney nie máłz *SkarJedn* 99.

Ze zdaniem dopelnieniowym [*w tym z zapowiednikiem: tego* (1); *iż(e), że* (3), *iżby* (1), *zaimek względny* (1)] (5): *WróbŻółt* qq3v; A tho żeś po wtore widział fen ku iednemu cyłu bijący: znak ielt pewności/ że lie ftánie łłowo Boże *Leop Gen* 41/32; w czym fię nam znaczy wielka pewność tego co fię ma ftác *BibRadz I* 303c *marg*; *SkarJedn* 204. Cf »pewność mieć«.

Zwroty: »pewność mieć« [*w tym: o czym* (2), *w czym* (2); *iż*] [*szyk zmienny*] (5): *SkarJedn* 205; Co ná tey głęmbi trwamy/ Okrutney: kędy pewności nie mamy O cżásie/ gdy wiátr drogi Páńłkiey/ wprowadzi w wiecznych gmáchow progi. *GrabowSet* M3v; *WujNT* 540, 552; Wielkie y nawyżfze łzcześnie/ kto w tym pewność ma nieomylną/ iż zna práwe^{go} Bogá *SkarKaz* 274a.

»pewność wziąć [czego]« (1): gdzie [*dusza*] pewnołc wezmie więcźného trzymaniá milégo bo^{ga}. *OpecŻyw* 187.

Wyrażenia: »mocna pewność« (1): Coż zá przyczyná byłá ták wielkich dowodow/ y ták mocney o tym pewności? *SkarKaz* 207a.

»pewność nieomylna« [*szyk 1:1*] (2): A ták to mieyłce nie łłuzý onemu bełpieczeńłtwu y nieomyłney pewności/ ktorą według náuki Luterłkieý káždy mieć ma o vřpráwiedliwieniu łwym przez wiáre *WujNT* 540; *SkarKaz* 274a.

Szeregi: »ufność i pewność« (1): Co iest przeciw próżney wfności y pewności/ ábo ráczye dumie Ewángelikow dzisieyłych. *WujNT* 369.

»pewność i wiadomość« [*szyk 1:1*] (2): przez ktorebyfmy [*znaki*] ku wyádomości y pewności nyeyákyey łálki bożey przeciw nam przychodzili. *KromRozm III* B7. *Cf* »dla pewności i wiadomości«.

»wiara i pewność« = *fides et persuasio* *Modrz* (2): że Oycowie święci wiele zacnych ípraw w wierze/ y pewności łálki przeciwko sobie Bożey czynili *ModrzBaz* 109; *NiemObr* 180.

Wyrażenia przyimkowe: »dla pewności« (2): ktore [*miejsca w Piśmie Św.*] sobie dla pewności przeczytać możelz. *CzechRozm* 160.

~ *Wyrażenie*: »dla lepszej, więtszyj pewności« (1:1): Wfzakże dlá więtszyi pewności/ i proftfzemu człowiekowi folguiąc/ co wadzi ku każdyi figurze zoíobna/ łłów kilka naprzykład przywieść. *MurzOrt* Bv; *GroicPorz* 1v.

Szereg: »dla pewności i wiadomości« (1): A dla lepfzey pewności y więtszey wiadomości/ thedy ná taki Sąd wyłózony trzy kroć thegoż dnia po ránu dzwonią. *GroicPorz* 1v. ~

»z pewnością« (2): z pewnością [*in diligentia; może błąd zam. z pilnością*] opowiem vmieiętność iego. *BibRadz Eccli* 16/24; A tak ípewnością bierzmy ciało y krew Chryfтуłowę. *SkarŻyw* 278.

3. Bezpieczeństwo, zabezpieczenie; fidelitas *Mącz*; *veritas* *Vulg* (10) : możelz íe nie trwożyć/ [...] Boś tu iuz teraz przyzedł ná wielkie pewności *RejWiz* 180; Tátárowie przedíe nie dbáiąc braterftwa ízkody vrywkámi czynili/ żadney pewności ínimi nigdy nie było. *BielKron* 410; Murus per translationem dicitur, Moc/ Grunt/ Pewność/ Stałość. *Mącz* 238b, 126b.

Szereg: »pokoj i pewność« (1): A posłála [*Ester*] lífty do wfzytkich Iehudczykow [...]/ opowiedáiąc im pokoy y pewność [*ut haberent pacem et susciperent veritatem* *Vulg*]. *BudBib Esth* 9/30.

Wyrażenie przyimkowe: »dla lepszej pewności« [*w tym: czemu* (1)] (3): też dopiero z niego [*czosnku*] gáącz czyn do rib białyh y twardych, ale dla lepfzey pewności oczom [*tj. aby nie szczypało w oczy*]: przifyp kopru *FalZioł IV* 45d, I 4b; Nie zwierzay ízkucie wfzytkiey máiętności/ Lecż domá zoftaw dla lepfzey pewności Więtszą połowę. *KlonFlis* E.

Przen (2) : widziłz iż wfzędy [*łódka Zakonu Starego*] zdzyuráwiona íeíth/ á żadney pewności nie naydzíelz w niey *RejPos* 174v; Wyrwie z ieżiorá/ moich doległości/ Wprowadzi ná grunt/ pełny wfzech pewności *GrabowSet* Q3.

4. Stałość, niewzruszoność; stabilitas *Mącz*; *certitudo* *JanStat* (3) : Stabilitas, Stałość/ pewność/ gruntowność. *Mącz* 417d.

pewność czego (2): Y áby miłości y iedności więtsza pewność między Naiáfnieyfzym pánem Kážímiérzem Królem [...] á między Míftrzem Komendory y Zakonem w Pruśiéch [...] wiecznie trwála/ vftáwiamy y rozrzádzamy: iż [...] *SarnStat* 1099; *SkarKaz* 606a.

5. Prawomocność (2) :

Wyrażenia przyimkowe: »dla więtszej pewności« (1): y tę donácią dla więtszey pewności teráznieyfzą Conftitucią [...] vtwiérdzarny *SarnStat* 1208.

»pod pewnością« (1):

~ Szereg: »pod pewnością i mocą« (1): Téz áby tákowego pokoju wieczného y zgody pod pewnością y mocą więtlzą [sub certiori attentionis firmitate et robore JanStat 897] Ítrzęglímy y chowáli/ obiecuiemy [...] iż [...] SarnStat 1114. ~

6. Zapewnienie, potwierdzenie; asseveratio Calep (2) : Asseveratio – Pewność, twierdzenie. Calep 105a.

pewność czego (1): GDy mi Ambroży brat podárza y vpominki tve przyniołł/ oddał mi zaráz y líft bárzo wdzięczny [!]/ który tuż z przodku/ przekłáda pewność przyacieltwá/ nád wiárę dołwiádczoná/ y nowá prziaźń nád Ítárą. Leop *B2.

7. To, że coś jest określone, wyznaczone (2) :

Wyrażenie: »pewność czasow« (2): Bog [...] Ípráwił z iedney krwie wízytek Narod ludzki áby miełzkáli po wízytkiey ziemi zámierzywłzy pewność czáłow: ktore przedtym poÍthánowił GrzegŚm 3, 51.

Synonimy: 1. istota, istotność, prawda; 3. bezpieczeństwo, bezpieczeńność; 4. stałość, stateczność, trwałość; 5. moc.

Cf **NIEPEWNOŚĆ**, **PEWNIK**

LWil